

Jordbær i Valldal kan være kanarifuglen i gruva

2024-11-27

Optional[© Nationen]

Alle artikler er beskyttet av lov om opphavsrett til åndsverk. Artikler må ikke videreformidles utenfor egen organisasjon uten godkjenning fra Retriever eller den enkelte utgiver.

Les artikkelen ved å klikke her.

NATIONEN

Onsdag 27. november 2024

MOTKULTUR 15

MOTKULTUR FAGLIG SNAKKA

Jordbær i Valldal kan være kanarifuglen i gruva

Fallende avlinger kan avvikle et av Norges største produksjonsmiljøer på jordbær.



Øystein Heggdal og Christian Anton Smedshaug, Agri Analyse

Jordbær fra Valldal, ei lita bygd klemt inn mellom bratte vestlandske fjell, har vært en regional merkevare i snart 100 år, og en av Norges største jordbærkommuner.

MEN NÅ står jordbærproduksjonen i bygda i fare for å endres helt og reduseres til et nivå der de ikke lenger produserer nok til å forsvare anleggene de har bygd opp.

I RAPPORTEN «Framtida for Jordbærbygda Valldal» har vi i Agrianalyse dokumentert hvordan avlingene per dekar i jordbærproduksjon i bygda er redusert med nesten 300 kilo per dekar de siste 10 årene, med 2024 som et foreløpig bunnpunkt.

FOR EN jordbærprodusent kan det bety at praktisk talt hele overskuddet forsvinner, fordi det er de siste kiloene med jordbær de tjener penger på, mens de første kiloene betaler kostnadene.

DÅRLIG ØKONOMI i jordbærproduksjon har gjort at mange produsenter har gitt seg, og jordbæraarealet i bygda er redusert med 20 prosent. Mindre areal i kombinasjonen med mindre avling per dekar, gjør at de totale volumene jordbær som kommer ut av Valldal er halvert de siste 10 årene.

HVIS VI zoomer litt ut så er dette motsatt trend av hva vi har vært vant med fra landbruket, der vi i mer enn 100 år har sett en jevn økning i antall kilo produsert per dekar.

BEDRET AGRONOMI, mekanisering, mineralgjødsel, planteavl og plantevernmidler har år for år økt avlingene i alle planteproduksjoner, men dette er alt-



Disse problemene vil også ramme andre steder og produksjoner, om plantevernmidler fortsetter å forsvinne, skriver Heggdal og Smedshaug.

FOTO: TORSTEIN BØE / NTB

så reversert i jordbærproduksjon i Valldal de siste ti årene.

DEN VIKTIGSTE årsaken til de fallende avlingene finner vi hos en liten skadegjører som heter jordbærnsutebilla. Norsk Landbruksrådgiving anslår at avlingstapet til jordbærnsutebilla i Valldal i enkeltår har kommet opp i 50 prosent.

TIDLIGERE HAR jordbærprodusenter benyttet seg av en rekke insektmidler med forskjellig virkningsmetode som ga god kontroll på jordbærnsutebilla. Men nye, og langt strengere krav, for godkjenning av plantevernmidler, har fjernet nesten alle insektmidler i jordbær fra markedet i Norge.

NORGE OG Europa har nå stilt seg i den posisjonen at det ikke lenger finnes effektive plantevernmidler mot denne skadegjøreren, og dette er ekstra kritisk for produsenter som driver i et såpass spesielt område som Valldal.

IKKE-KJEMISKE TILTAK mot jordbærnsutebilla kan være å ha 800 meter mellom hver jordbæråker og et langt vekstskifte, men når en driver i en smal dal-



Den viktigste årsaken til de fallende avlingene finner vi hos en liten skadegjører som heter jordbærnsutebilla. Norsk Landbruksrådgiving anslår at avlingstapet til jordbærnsutebilla i Valldal i enkeltår har kommet opp i 50 prosent.

bunn på et begrenset areal, omkranset av høye fjell, er ikke dette noe alternativ.

ET ANNET viktig plantevernmidler som har forsvunnet uten erstatning er Reglone, som ble brukt til å kontrollere ugress og utløpere i jordbæråkeren, noe som har vært en medvirkende årsak til at lukkekostnadene har skutt i været de siste fire årene.

LITE JORDBÆR i åkeren gjør drifta krevende på ulike vis. Mindre jordbær i åkeren gjør at

plukkerne tjener mindre i Norge og lav kronekurs i kombinasjon med økte lønninger i Øst-Europa, gjør det i utgangspunktet mer krevende å tiltrekke seg arbeidskraft.

BØNDENE I Valldal har også bygd opp et fellesmottak for jordbær som heter Valldal Grønt AS. Der både kjøler de ned og transporterer ut konsumbær, og er et av få anlegg som fortsatt leverer jordbær til norsk industri.

ANLEGGET HAR en kapasitet for å fryse inn 900 tonn jordbær på en sesong, men har i de senere årene ligget på rundt 100 tonn, før et foreløpig bunnpunkt i år ble nådd med 30 tonn.

KJERNEN I problemstillingen her er de fallende avlingene, som ødelegger økonomien for jordbærprodusentene, plukkerne og fellesmottaket. For jordbærprodusenter ellers i landet kan det enn så lenge tenkes at denne problemstillingen ikke kjennes like prekær, da de gjerne driver i områder med bedre tilgang på areal og større mulighet til vekstskifte.

SPØRSMÅLET ER om ikke jord-

bærprodusentene i Valldal er kanarifuglen i gruva, og at disse problemene også vil ramme andre steder i landet og i andre produksjoner, om plantevernmidler fortsetter å forsvinne, uten å få noen effektiv erstatning.

FOR Å bedre situasjonen foreslår vi følgende grep: Effektive plantevernmidler som fungerer godt mot jordbærnsutebilla må igjen bli gjort tilgjengelige fram til det finnes reelle alternative beskyttelsesmetoder. Det vil gjøre at avlingene øker og økonomien for både produsenter og jordbærmottak bedrer seg.

VALLDAL GRØNT og bærmottak bør motta driftstilskudd på linje med fruktmottak, og de bør kunne søke om utviklingstilskudd for nye investeringer gjennom Innovasjon Norge.

FOR Å beholde fortsatt norsk produksjon av industrijordbær trengs det større tilskudd til denne delen av produksjonen, enn hva som er tilfellet i dag.

FÅR VI til dette kan også neste generasjon ha glede av den over 100-årige tradisjon med jordbær fra Valldal.